

JURYRAPPORT / PRIJS

Juryrapport Mooiste woonboot 2014

Architectuurprijzen zijn er voldoende, maar geen van de bestaande prijzen biedt woonboten een podium. Een gemiste kans want woonboten bieden heel specifieke mogelijkheden en vragen om een eigen waardering. Bij wonen op het water heb je – anders dan walbewoners – op een heel andere manier te maken met wisselende seizoenen, wind, water en beweging en is het vaak woekeren met ruimte en beschikbaar budget. Ook zaken als de technische installaties en energievoorziening moet je op het water heel anders regelen dan aan wal.

Dit was voor architect voor land en water Bob Ronday reden genoeg de 'Woonboot van het Jaar'-verkiezing te initiëren als stimulans voor meer goede architectuur op het water. Hij vond in VLOTmagazine (de glossy die iedere woonbootbewoner kosteloos aan boord bezorgd krijgt) het mooiste medium om deze prijs mee op te richten.

Maandag 26 januari jongstleden hebben Ronday en mede-juryleden Mark van Ommen (waterprojectontwikkelaar), Ingeborg van Lieshout (copywriter, architectuur & design), Peter de Winter (hoofdredacteur ArchitectuurNL en Bouwwereld) en Renate Meijer (hoofdredacteur VLOT) zich gebogen over de vraag welke ark of welk schip woonboot van het jaar 2014 moest worden. De jury kon kiezen uit achttien inzendingen; een fraai aantal voor de eerste keer dat deze verkiezing gehouden wordt.

Om te kunnen bepalen welke ark of boot nominabel zou kunnen zijn, hanteerde de jury de navolgende criteria: indeling, functionaliteit, innovatie, uitstraling, originaliteit, inpassing in de omgeving, connectie met het water, architectonische kwaliteit, duurzaamheid, materiaalgebruik en detaillering. De criteria werden beoordeeld aan de hand van een vijfpuntschaal waar 1 staat voor (ver) onder de maat en vijf voor uitstekend.

Het viel de jury op dat geen van de 18 inzendingen slecht scoorde. Zonder uitzondering gaven de 'waterbewoners' blijk van liefde voor hun drijvende woonstee. Wat verder opviel aan de inzendingen was de enorme trots en hoeveelheid woongenot waarvan de bewoners getuigden. De jury: Veel inzendingen zijn voorbeelden van jarenlange dromen, over die visstek op de hoek waar ineens een ligplaats ontstaat en je zonder bedenktijd in het diepe moet springen, een op zee gezonken schip dat een thuis voor een gezin wordt, vanaf je eerste centen telkens een metertje erbij tot alles aan boord volledig automatische gaat of door geldgebrek met ongebruikelijk materiaal toch de gevel kunnen bekleden. Uit al die mooie verhalen en foto's koos de jury uiteindelijk vier genomineerden. Om de kanshebbers niet alleen vanaf papier te hoeven beoordelen zijn de genomineerde woonboten bezocht en gesprekken gevoerd met de bewoners. De jury werd allerhartelijkst ontvangen en kreeg alle ruimte van de bewoners de woonschepen tot in detail te bekijken.

Genomineerden mooiste woonboot 2014

Woonschip 't Vertrouwen, Singel, Amsterdam

Yvette Caspani en haar man zijn sinds 2013 bewoner/eigenaar van woonschip 't Vertrouwen, een motoraak gebouwd door de Gebroeders Hendriks in Dodewaard en in 1907 te water gelaten. Het is de bewoners niet bekend wanneer het schip uit de vaart gehaald is en getransformeerd werd tot woonschip.

De bewoners wilde het exterieur van hun schip zoveel mogelijk terugbrengen in de originele staat zonder daarbij concessies te doen aan hun woonwensen (comfort) van vandaag de dag. Om deze wens werkelijkheid te maken, werd het interieur en exterieur van 't Vertrouwen geheel gestript. De luikenkap werd vervangen door een stalen opbouw en de stuurhut in ere hersteld. Ook zijn de patrijspoorten teruggebracht. Het casco van het schip is gerenoveerd door Helderfor Lasbedrijf en Scheepsbouw in Arnhem.

Wat het interieur betreft wilden Caspani en haar man een plek creëren die benedendeks maximale privacy biedt, maar door een herindeling van ramen en het vele glas in de stuurhut toch in contact staat met de omgeving en het water. Optimaal uitzicht op Het Singel en de Koepelkerk waren belangrijke uitgangspunten bij de keuzes die gemaakt zijn. Daarnaast wilden de bewoners scheepse elementen terugbrengen in het interieur wat bepalend geweest is voor de materiaal keuze. Het interieur is geheel gebouwd door Huib Koel en zijn team van Woodies @ Berlin in Amsterdam en is een mix van traditionele scheepsmaterialen zoals mahonie en messing en eigentijdse materialen zoals beton. Dit geeft het interieur een eigentijds en modern aanzien. Zo is de masterbedroom volledig uitgevoerd in massief mahonie wat het gevoel in een echt schip te slapen versterkt. Alle rondingen van het schip zijn benut om kastruimte te creëren zodat de originele vorm van het schip maximaal ingezet wordt. In het vooronder is een tweede slaapkamer gecreëerd

geïnspireerd op de kooien van vroeger. Er is een betonnen gietvloer gestort. En de details van de keuken en de trap, als ook de deuren, zijn uitgevoerd in mahonie.

Oordeel jury

In de ogen van de jury zijn de bewoners van 't Vertrouwen er zonder meer in geslaagd het exterieur van hun woonboot te herstellen zonder concessies te doen aan hun woonwensen van vandaag de dag. Wie langs Het Singel loopt en 't Vertrouwen in het oog krijgt, wordt getroffen door de fraaie belijning van het schip. Met respect voor de oude vorm is een opbouw gerealiseerd die goed in verhouding is met de romp. Het lijnenspel en kleurstelling geven 't Vertrouwen een soort vanzelfsprekende elegantie die eens te meer bewijst dat wonen op het water en schoonheid heel goed kunnen samengaan. Dat geldt zeker ook voor de kwaliteit waarmee de betimmering van de masterbedroom is uitgevoerd. Hier zijn vaklui aan het werk geweest voor wie verwerking van mahonie geen enkel geheim meer heeft. Sterk aan het geheel is de consequente toepassing van mahonie binnen en buiten, de slimme manier waarop domotica (onzichtbaar) is toegepast en de moderne, eigentijdse uitstraling die het interieur midscheeps en in het vooronder meekreeg. In één woord: een elegant schip op een jaloersmakende ligplaats in Amsterdam centrum.

Woonark Wilnis

Sandra en Jeroen zetten in 2008 hun woning in Harmelen te koop en vonden hun droomplek in Wilnis. Midden in de natuur, uitzicht, ruimte, alles wat ze zochten. De woonark die er lag, stamde uit de jaren zestig en was in de loop van de tijd verbouwd tot een vreemdsoortig gevaarte. Het besluit tot nieuwbouw was snel genomen, maar het ontwerp van architect John Kusters zorgde voor nogal wat hoofdbreken. Met name de plek leek nogal wat beperkingen op te leggen: smalle sloot, geen doorgaande vaarroute, ondiepe ligplaats. Niet bereikbaar met zwaar materieel en ga zo maar door. Bijkomend probleem was dat benaderde aannemers en arkenbouwers de klus niet aandurfdten tegen de gebruikelijke voorwaarden.

De ark ligt op het uiterste puntje van een brede strook grasland. Die plek biedt de bewoners een vrij uitzicht op het weidse landschap rondom. De ark is vormgegeven als een glazen doos die in de optiek van de bewoners optimaal geïntegreerd wordt in het landschap. Het glazen volume zorgt van binnenuit voor een panoramisch uitzicht op het landschap. Van buitenaf spiegelen de glasvlakken wolkenluchten en landschap waardoor de ark lijkt weg te vallen tegen achtergrond.

De ark is zo groot als het bestemmingsplan toelaat, maar door het spiegeleffect oogt hij minder massief dan hij is. Binnen de maximale toegestane maat van de woonark is door de bewoners een optimum gezocht tussen een ruim vloeroppervlak en een prettige ruimtelijke ervaring met toepasselijke hoogteverschillen. Het geheel is vormgegeven als een groot rechthoekig volume met een licht gekromd dak en rondom glazen wanden. Hierin is een kleiner gesloten volume geplaatst dat lijkt te zweven. Om het vloeroppervlakte te vergroten is de ark aan de noordzijde gesplitst in twee verdiepingen. Boven, in het zwevend volume bevinden zich slaapvertrekken, sanitair en techniek. De ruimtes hebben een beperkte hoogte. Het karakter is privé en daarom gesloten.

Aan de zuidzijde is de vloer van de woonkamer direct op de betonbak gelegd, zo dicht op het waterniveau als het vrijboord toelaat. Er ontstaat zo een mooie verhouding tussen de hoogte en het oppervlak van deze grotere ruimte. De keuken bevindt zich in de bak onder het gesloten volume, maar in open verbinding met de woonkamer. In de overgangzone is er een extra grote interne hoogte. Omdat het gesloten volume aan de oostzijde niet doorloopt tot de buitengevel ontstaat een smalle hoge ruimte die doorloopt boven de keuken. Hier kan ochtendzon binnen vallen. Staand in de bak kijk je via rondlopende ramen op ooghoogte vlak over water en weiland.

De ruimtelijke beleving wordt versterkt door het gesloten volume in de glazen bak. Er is een tegenstelling tussen open en gesloten ruimtes. Hoogteverschillen geven elke ruimte een eigen kwaliteit, wanden, plafonds en vloer lopen door en verbinden zo de ruimtes. Verschillende zichtlijnen zorgen ook voor verbinding. Vanuit het bad kijk je door een horizontaal spiekraam breed uit over het landschap. Vanuit de woonkamer hou je door de 'keukenspleet' zicht op het noordoosten, wat het panorama idee versterkt. Vanuit de douche geeft een patrijspoort zicht op de tuin.

Oordeel jury

Dat Sandra van Dijk en Jeroen Becking hun woonark überhaupt gerealiseerd hebben, is op zich al een prestatie van formaat. Want ga er maar aanstaan: arkenbouwers en aannemers durfdten het risico van 'de klus' niet aan tegen de gebruikelijke voorwaarden en als je je drijvende droom dan toch wilt realiseren, heb je geen andere keuze dan als bouwheer, aannemer en vakman aan de slag te gaan. De jury was onder de indruk toen de gefotografeerde verslagen van transport en plaatsing van de prefab betonnen casco-onderdelen op tafel kwamen. Hier waren een

paar doorzetters aan de gang gegaan die de moed niet lieten zakken toen vakmanschap dat je normaal gesproken inkoop het liet afweten. Het oranjerie-idee is in de ogen van de jury prachtig uitgewerkt en het uitzicht rondom is magnifiek. Tripple glazing (driedubbel glas) zorgt ervoor dat ook 's zomers de temperatuur achter het glas binnen de perken blijft en dat er in de wintermaanden niet voor de mussen gestookt hoeft te worden. De stalen kozijnen waarin de ramen gevat zijn, ogen strak en industrieel en vormen een mooi contrast met de houten vloer in het woongedeelte. De jury is bijzonder te spreken over het consequente materiaalgebruik en kleurkeuze. Een goed voorbeeld hiervan is de betonvloer die doorloopt in vensterbank van de keuken of het horizontale spiekraam naast de badkuip dat een breed uitzicht over het landschap geeft. De bewoners hebben met een scherp oog voor detail natuur en techniek weten te combineren. Door toepassing van een geavanceerde technische installatie, een goed geventileerde kruipruimte en (nog te plaatsen) zonnepanelen heeft de ark een energiebehoefte die keurig aansluit bij de eisen van deze tijd. In Wilnis ligt kortom een woonark die niet alleen goed scoort in architectonische zin, maar ook hoge ogen gooit op het vlak van indeling, functionaliteit, uitstraling, originaliteit, inpassing in de omgeving en connectie met het water. **De jury kon dan ook unaniem de ark van Sandra en Jeroen uitroepen tot mooiste woonboot 2014.**

Woonark, Bilitonkade, Utrecht

Sasker Fortuin en Bibian Jacobs ontdekten begin 2012 aan de zonnige kant van de Bilitonkade een verdekt lelijke eendje dat opviel door zijn bijzondere afmeting (8 x 13 m). Na spannende onderhandelingen kregen ze in juni dat jaar de sleutel in handen van een even hokkerig als bouwvallig en wiebelend geheel dat getransformeerd moest worden tot een comfortabele woonark waarin het behalve voor Sasker en Bibian ook goed toeven zou zijn voor hun zonen Noë (9) en Feder (7).

Sasker is meubelmaker en heeft een zijn eigen bedrijf Forsa. Hij heeft vroeger in Amerika hout- en skeletbouw gedaan en had dus wel enig idee hoe hij de bouw wilde gaan aanpakken. De muren op de korte kanten zijn door het dak omhoog getrokken en er is een nieuw dak over het bestaande dak heen gebouwd. De binnenkant is compleet weggehaald en opnieuw opgebouwd.

Om zo min mogelijk grondstoffen te verspillen, is waar mogelijk bouw materiaal uit de oude boot opnieuw gebruikt. De houten balken uit de plafonds en vloeren zijn opnieuw verwerkt, maar nu als staanders aan de buitenkant. De buitenkant wilden Fortuin graag zwart maken, maar dan wel met een warme uitstraling. Om budgettaire redenen is underlayment als gevelbekleding toegepast. Om het materiaal te beschermen tegen weersinvloeden en tegelijkertijd rekening te houdend met het milieu, is het materiaal behandeld met een natuurlijke verf op lijnolie basis. Verder is hoogwaardige isolatiemateriaal toegepast en is de hele ark voorzien van vloerverwarming zodat de boot ook in de winter goed warm kan blijven. Om 's zomers de ark koel te houden is witte dakbedekking toegepast.

Beneden is voor de kinderen één grote kamer gemaakt die in de toekomst makkelijk te delen is door een muurtje te plaatsen. Naast deze grote kamer is op de vloer onder de waterlijn nog een slaapkamer voor henzelf, een badkamer, wc, technische ruimte en een opslagruimte gerealiseerd.

Boven wilden Fortuin en Jacobs op waterniveau zitten vandaar dat er voor een zitkuil is gekozen. De rest van de ruimte ligt wat hoger en is helemaal open. Dit geeft in de boot een ruim gevoel. Om toch de mogelijkheid te hebben om met elkaar in die grote ruimte te zijn zonder last van elkaar te hebben zijn twee hoekjes gemaakt. Het 'tv'-hoekje kreeg een schuifdeur om het extra te kunnen afschermen.

Oordeel jury

Dat Sasker Fortuin van huis uit een meubelmaker is die zijn vak verstaat, is door de hele woonark heen te zien. Een donker, wiebelig volume vol overbodige wandjes en deurtjes transformeerde onder zijn handen in een open, lichte ruimte waarin het goed toeven moet zijn voor een gezin met twee opgroeiende kinderen. Wat dat betreft is Fortuin in de ogen van de jury geslaagd in zijn opzet. Zijn meubelmakers oog komt verder tot uitdrukking in de manier waarop hij werkelijk alle gaten en hoeken van de ark een nuttige functie wist te geven. Lopend door de woonark en genietend van de zichtlijnen als gevolg van de niveaoverschillen in de ark, kwam de jury tot de conclusie dat Sasker Fortuin vanuit een goed doordacht werkplan het voormalige lelijke eendje aan de Bilitonkade transformeerde in een eigentijd en comfortabel woonverblijf waar het daglicht vrijelijk naar binnenstroomt. Hier is duidelijk iemand aan de gang geweest die met lef en vindingrijkheid ging slopen en opbouwen. Mooie meubelmakerdetails zijn de gordijnkoof in de woonkamer en de schuifdeuren die door de ark heen de verkeersruimtes vrijlaten. Ook het slimme hergebruik van voorhanden bouw materiaal draagt in de ogen van de jury bij aan de kwaliteit van het eindresultaat. Een knappe prestatie daar het beschikbare budget beperkt was en Fortuin bewijst dat roeien met de riemen die je hebt beslist niet gelijk hoeft te zijn aan armetierig herbouwen. Al met al een fraaie ark en een welverdiende nominatie

Woonark Kanaalweg Utrecht

Sietze en Hieke Haitsma woonden sinds 2010 in een woonboot aan de rand van Park Oog in Al en besloten eind 2012 een nieuwe ark te laten bouwen op dezelfde locatie. Ze kenden alle plus- en minpunten van de plek en hadden een goed idee hoe ze hun nieuwe woonark wilden indelen. Even verderop lag in de Leidsche Rijn een woonark die ze erg mooi vonden en ze lieten de architect ervan, BYTR, hun eigen Droomboot ontwerpen.

De locatie van de nieuwe woonark is heel bijzonder: vlakbij de Rijksmunt en de kruising van het Merwedekanaal en de Leidsche Rijn, in een kleine stroom, de Vleutensche Vaart, naast een toegangsbrug naar Park Oog in Al. Achter een voortuintje ligt de ark half verscholen achter struikgewas. De gevel is vrij gesloten en ook de entree heeft geen ramen. Daardoor wordt je bij binnenkomst verrast door de hoogte van de hal, het overvloedige licht en de vele zichtlijnen vanuit de entreehal: via vensters aan de achterzijde naar het park, via een verhoogd horizontaal dakvenster boven de hal naar de hemel, links is een doorzicht naar de lager gelegen eetkeuken en rechts naar de woonkamer, die beide in open verbinding staan met de hal.

De onderste laag met drie slaapkamers, badkamer, berging en gang, ligt half onder water. De vensters steken net iets boven het waterniveau uit, zodat je soms oog in oog komt te staan met eenden en waterhoentjes. Vanuit de grote slaapkamer kijk je over de Vleutensche Wetering. Vanuit de woonkamer erboven kijk je via een laag geplaatst venster tegen deze brug aan.

De ramen zijn allemaal op strategische punten gemaakt, met weinig inkijk vanaf de drukke fietsroute langs de entreezijde en de brug, maar wel veel zicht op park, water en lucht. Zo baadt de keuken in licht, dat van alle kanten binnenstroomt. Toch is er van passanten nauwelijks inkijk, enkel van de woonbootburen. Net boven vloer- en waterniveau een laag hoekvenster gemaakt voor zoontje Fedde, die hier vaak zit te spelen. Daarboven is de ruimte iets verhoogd en afgedekt met een glazen dakvenster, wat de ruimtelijkheid en daglichtval versterkt. Vanuit de keuken kun je naar buiten, bijvoorbeeld om in de aangemeerde vissersvlet te stappen voor een tochtje, of om op het 'balkon' of de buitentrap te zitten of om naar het dakterras te gaan, boven op de keuken

De wanden en kozijnen van de trapopgang naar het dakterras zijn wit, om de witte sfeer van het interieur door te trekken naar de buitenruimte. De begroeiing voor dit venster is mee-ontworpen, het beneemt het zicht vanuit de woonkamer op een andere woonark, ook 's avonds door de in het kozijn geïntegreerde verlichting van de plantjes. De hemelwaterafvoeren zijn allemaal binnen de gevel weggewerkt en alle spots en gordijnrails zijn geïntegreerd in het stucwerk. Het meeontwerpen van zulke onderdelen en details heeft geresulteerd in een strakke en rustige vormgeving.

De gevels zijn bekleed met houten lamellen boven en koper onder, de grens tussen beiden verspringt in hoogte bij de vensters. Het koper loopt bijna tot op de waterlijn, zodat de gevel ogenschijnlijk zonder onderbreking in haar weerspiegeling in het water doorloopt. De platen zijn binnen een jaar van helder glanzend verkleurd tot mat donkerbruin. Hier en daar zitten er vlekken groen op het koper (vogelpoep en kattenpis). Het aanvankelijk roodbruin getinte hout is inmiddels aardig aan het vergrijzen.

Oordeel jury

Dat Sietze en Hieke Haitsma van meet af aan nauw samenwerkten met Richel Lubbers (architect van BYTR) is door de hele woonark heen merkbaar. Volgens Lubbers wisten Sietze en Hieke vrij precies wat ze wilden wat de indeling betreft, maar waren ze nog wel aan het stoeien met de hoogtes. Hij maakte twee modellen: een met zoveel mogelijk volume binnen en een met een hap eruit, om meer privé buitenruimte mogelijk te maken en om de vorm binnen en buiten spannender te maken. Hieke en Sietze vonden de tweede variant direct de mooiste omdat ze van hoekjes en doorkijkjes houden. De jury kan hun liefde voor doorkijkjes alleen maar beamen. Overal in de ark zijn op strategische plekken ramen geplaatst heldere zichtlijnen creëren. Ze bieden de bewoners zicht op hun woonomgeving rondom zonder dat je ook maar een moment het gevoel hebt te kijk te zitten. Dat is zonder meer een knappe prestatie. Ronduit verrassend is de lichtoplossing bij de entree. Het daglicht dat royaal door de glasplaat die het dak vormt binnenstroomt geeft je het gevoel dat je van buiten naar binnen stapt terwijl je toch echt naar binnen gaat. Ook het doorkijkje naar de buitendeur vanaf het bureau in de woonkamer, de plantenbak buiten die in het kozijn naast de eettafel is opgenomen en het daklicht en hoekraam in de keuken zijn volgens de jury verrassende details die deze ark cachet geven. Wat verder opvalt, is de afgewogen materiaalkeuze waarmee de ark is uitgevoerd. Koper, sedum, glas en hout zijn door BYTR samengevoegd tot een uitgekiend samenspel van vorm en materiaal. De ark scoort zonder meer goed op de punten inpassing in de omgeving, connectie met het water, architectonische kwaliteit, materiaalgebruik en detaillering. Een ark die zo goed opgaat in de omgeving is in de ogen van de jury een volwaardige nominatie voor de mooiste woonboot van het jaar verkiezing.

De winnaar van de VLOT Woonboot van het jaar-verkiezing ontvangt de wisselbokaal, een kikker van een mijnenveger gemonteerd op een mooi stuk hout van de hand van Huib Koel/Woodies@Berlin. Daarnaast ontvangt deze winnaar een timmerman voor een dag, om de wegens rugletsel niet afgekregen trap tot een waardige entree te laten maken.

Alle genomineerden mogen een exemplaar van het boek met portretten over woonbootbewoners in Amsterdam 'Nooit nooit nooit meer aan de wal' – van Jowi Schmitz en Friso Spoelstra mee naar huis nemen.

